Список використаних джерел

1. Автореферат дисертації Мас-медіа в процесах демократичних трансформацій українського суспільства (політико-культурологічний аспект) / Грищенко О.М. – Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Ін-т журналістики. – К., 2003. – 31 с.
2. Алієв А. Технологічна революція // Мистецтво репортера. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://art-hur.com/texnologichna-revolyuciya.html#more-290
3. Біленька М. В., Данькевич Ю. В. Етнічна проблематика ЗМІ в епоху глобалізації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_sk/2010_1/files/SC110_13.pdf
4. Гресько О.В. Міжнародна журналістика в контексті глобальних суспільних трансформацій : дис. к. філ. н. / О.В. Гресько [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://referatu.net.ua/referats/7569/154046;
5. Інформаційне суспільство //Портал знань [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.znannya.org/?view=concept:316
6. Мащенко І. Г. Енциклопедія електронних мас-медіа. У 2 т. Том другий: Термінологічний словник основних понять і виразів: телебачення, радіомовлення, кіно, відео, аудіо. – Запоріжжя: Дике Поле, 2006. – 512 с.
7. Лайон Д. ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО: ПРОБЛЕМИ ТА ІЛЮЗІЇ //Сучасна зарубіжна соціальна філософія. – К., 1996. – С. 362-380.
8. Сайт телеканалу «Алекс» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://alextv.zp.ua/chanel
9. Сайт телеканалу «Запоріжжя» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zodtrk.zp.ua/pro_zodtrk.html
10. Сайт телеканалу «ТВ-5» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.tv5.zp.ua/tv5/history.

In the article is the effect of world globalization processes on the regional media. Coverage of material is through the prism of local television.

Key words: globalization, globalization processes, integration, global media space, new media.

УДК 070.23 (477)

М. С. Васьків

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ВИБІР ОБ'ЄКТІВ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ ТВОРІВ РЕГІОНАЛЬНИХ МАС-МЕДІА

У статті йдеться про причини, принципи, критерії відбору об'єктів загальнодержавного і місцевого рівня для сюжетів журналістських творів у регіональних мас-медіа, послідовність і збалансованість подання інформації. Теоретичні положення ілюструються конкретними прикладами.

Ключові слова: регіональні мас-медіа, об'єкт журналістського твору, зовнішня і внутрішня інформація, актуальність і важливість інформації.

Критерії відбору тих подій, явищ, які потенційно є основою майбутнього журналістського твору в регіональних мас-медіа, а відповідно, є актуальними чи цікавими для регіонального реципієнта, можуть бути різними. Важливість і екстраординарність одних може бути беззаперечною (наприклад, сесії обласних, районних чи міських рад; газети Кам'янця-Подільського активно висвітлювали затримання у центрі міста працівника ДАІ в момент отримання хабаря та ін.). Вибір інших визначається досвідом та інтуїцією керівництва ОМІ й, насамперед, журналістів.

Одне з перших питань, які постають перед колективом регіонального ОМІ, – чи потрібно давати інформацію про події загальноукраїнського і міжнародного життя. у радянські часи її подача в усіх без винятку мас-медіа була правилом. По-перше, релігієзнавці стверджують: щоби ключові поняття і тези добре запам'яталися, їх треба кількаразово повторювати. По-друге, газет, радіо- і телеканалів було в обріз, тому часто про важливі події в СРСР чи за кордоному віддалених регіонах уперше могли дізнатися зі сторінок районної газети. Сьогодні, за майже повної доступності й домінування телебачення, використання трьох діапазонів дротового радіо у сільській місцевості, регіональні мас-медіа можуть лише вкотре дублювати інформацію про події загальнодержавного і світового масштабу.

За існування великого вибору ОМІ та плюралізму думок таке дублювання аж ніяк не може приваблювати комуніканта, про що в умовах конкуренції (часто – жорсткої) не варто забувати. Проти події всередині країни і за її кордонами все одно стають об'єктами відтворення в регіональних мас-медіа. Яка причина? Найчастіше – не дуже привабливе фінансове становище ОМІ. Журналістів обмаль (потрібно би більше, але де ж узяти грошей їм на зарплату чи гонорари), а ефірний час чи шпальти треба чимось «забити». Як наслідок, на запорізькому телеканалі ТВ-5 у випусках новин, без жодних правок і коментарів, уключалася стрічка відеосюжетів від «Євроньюз» (як вирішувалося питання авторського права – велика таємниця). У газеті «Регион-экспресс» із того ж Запоріжжя) постійно заповнювалися тематичні сторінки «Страна» і «Мир», але майже жодної інформації від власкорів там не

було. Виключення – коли журналісти, перебуваючи в особистих справах у Києві чи інших містах України, раптом ставали очевидцями якоїсь події чи акції. З інформагентствами співпраці теж не було, бо не по кишені. Тому бралася така інформація на 95% з Інтернет-видань або загальнодержавних мас-медіа. Щоправда, треба віддати належне: внизу колонки про катастрофи, трагедії, катаклізми (тут був зрозумілий розрахунок на успіх у більшості реципієнтів, яким до смаку інформація негативного характеру) петитом повідомлялося, що вона (колонка) «подготовлена по материалам Интернет-изданий». Щоби не повторюватися, журналісти вишукували маловідомі для загалу події чи курйозні факти. Точніше, робив, це один журналіст, ще й устигав «попрацювати» з місцевою інформацією (газета виходила один раз у тиждень).

Трапляються, однак, по окремі випадки, коли надрегіональна інформація, попри її повторюваність, перетворюється журналістами у привабливу для комунікантів окремої території. Це відбувається тоді, коли вона доповнюється, уточнюється місцевим матеріалом, коментарями чи аналізом того, як «великі» події чи рішення відіб'ються на житті регіону, на окремих категоріях місцевого населення. Одначе для цього треба продумати можливі шляхи «регіоналізації» інформації, звернутися у відповідні державні органи і служби за коментарями чи інформацією (наприклад, у регіональне відділення пенсійного фонду; управління соціального захисту населення; управління транспорту; відділ захисту прав споживачів; до керівництва банківських відділень, які дуже неохоче йдуть на контакт; у виборчі комісії; до регіонального партійного керівництва та до багатьох ін.).

Питається: за умов обмежених коштів і, відповідно, кадрів що легше й ефективніше (економічно) – репродукувати готові матеріали і тим зробити видимість інформаційного наповнення ОМІ чи затратити чимало зусиль для «регіоналізації» «глобального» матеріалу й тим самим перетворити його у значно цікавіший, зрештою, у власний інформаційний продукт. Найчастіше обирають перший варіант. Але другий є свідченням високого професійного рівня, «вищим пілотажем» діяльності журналістів і, за їх особистими свідченнями, приносить справжню насолоду і задоволення від власної професії. Прикладом такої діяльності могла бути сторінка «Тема» в уже згадуваному «Регион-экспрессе», на якій журналіст Володимир Москаленко, даючи аналітично-іронічний огляд подій в Україні та світі за тиждень, обов'язково з'ясовував, як вони пов'язані з Запоріжжям, областю чи відіб'ються на житті їх мешканців. Поширеною практикою такий підхід до висвітлення «глобальних» подій був у запорізькій газеті «МИГ», його прояви зустрічалися в газеті «Суббота+». Час від часу такого характеру матеріали зустрічаються у кам'янецькій, дрогобицькій (Львівська обл.) пресі, очевидно, і в інших регіональних ОМІ, але домінуючими вони не стали. Вимагати саме такого підходу до висвітлення загальнодержавних чи міжнародних подій у регіональних мас-медіа дуже важко через їх економічні й кадрові проблеми. Але сама собою напрошується теза: або життя України і світу «регіоналізуйте», або не висвітлюйте зовсім (це є кому сьогодні зробити без вас), натомість зосередьтеся на місцевих подіях і проблемах.

Зрозуміло, що у відтворенні регіональних аспектів життя місцеві мас-медіа часто теж ідуть за лінією найменшого опору, оприлюднюючи матеріали, які їм готовими чи напівготовими «підсувають» місцеві органи влади, підприємства і підприємці «джинса» у регіонах не є дивиною), регіональні партійні осередки (у залежності від їх домінування у регіоні, державі чи партійної приналежності/залежності ЗМІ), релігійні організації тощо. Звідси кількаразове протягом тижня низькоякісне за звуком і зображенням бубніння «Податкова інформує…» на Кам'янець-Подільській ТРК, різноманітні чималі за хронометражем релігійно-проповідницькі передачі на тій самій ТРК та багато ін. подібного в регіональних мас-медіа, особливо це стосується державних і комунальних ЗМІ. Молоді журналісти, які не мають професійної освіти, найчастіше вчаться на прикладі «діяльності» старших колег, переймають їх «досвід» і починають жити з переконанням, що так і має бути та що так правильно працювати. Це ще раз переконує в необхідності базової фахової журналістської освіти.

Ще одна цікава особливість, можна сказати, парадокс. Чим більша диференціація регіональних ОМІ за партійно-індивідуальною приналежністю, за опозиційністю чи про владністю (насамперед ідеться про регіональний рівень), їх заангажованістю, тим ширшим є висвітлення життя регіону, без заборонених тем, без табу на негативні згадки про певні організації, установи, їх керівників чи власників, бізнесменів, регіональних політиків (найчастіше представників влади чи того ж бізнесу, «за сумісництвом»), просто «солідних» людей регіону. Тільки широка і повна картина постає не з одного ОМІ (він якраз зазвичай однобокий у поданні інформації, а з сукупності різноманітних за спрямуванням мас-медіа.

Яскравим прикладом може бути преса Закарпаття, де політично-економічне протистояння набуло гострих форм. Газети, приватні та навіть державні й комунальні, контролюються різноманітними бізнесово-політичними групами і кланами, перетворившись у їх рупори. Щоб отримати повну інформаційну картину, необхідно прочитати кілька різнобічних газет, але це дасть всебічне бачення «вагомих» осіб та їх діяльності, подій і рішень, їх причин і наслідків тощо.

У Кам'янці-Подільському про залежність ОМІ можна вести мову тільки стосовно газети «Кам'янці-Подільський вісник» (повністю комунальної) та місцевої ТРК, які намагаються орієнтуватися на міського голову, міськвиконком і міськраду незалежно від того, хто сидить у цих владних кріслах. Різниця полягає тільки в тому, хто з керівництва прагне більше чи менше «приручити» їх, і без того ручних. Так, за часів мерства О. Мазурчака випуск новин на К-ПТРК скидався на інформаційний блок прес-служби міського голови. Залежність стала меншою, коли мером став А. Нестерук. За теперішнього міського голови видається, що в цьому сенсі повертаються мазурчаківські часи.

Решта періодичних видань не тільки формально, але й фактично не є залежними від владної, політичної, бізнесової чи якоїсь іншої групи, якщо не брати до уваги традиційної для всіх мас-медіа, особливо регіональних, від податкової служби, пожежної охорони, санепідемстанції, правоохоронних структур і комунальних служб і т.д. й т.п. Що ж у результаті?

У вересні-листопаді місто сколихнули дві резонансні події. Перша: 20 вересня, за півтора місяця до старту місцевих виборів, за звинуваченням у отриманні хабара було заарештовано міського голову Анатолія Нестерука, який уважався найреальнішим претендентом для переобрання на черговий термін мером Кам'янця-Подільського, при чому з результатом значно вищим за 50 відсотків. Більшість кам'янецьких газет виходять раз у тиждень; щоб не було ні в кого «преференцій», в один день – у п'ятницю. Тому 24 вересня інформація про цю подію була подана в «незалежній» газеті «Подолянин» (№39). Про велику увагу до факту арешту мера свідчило те, що стаття належала перу головного редактора і власника газети Віталія Бабляка [1, с. 3]. Увагу до події привертала ще в номері за 24 вересня і Світлана Мельник у газеті «Ділове місто» красномовним заголовком «Шокуючий скандал у мерії» [5, с. 3]. Натомість комунальне видання «Кам'янець-Подільський вісник», яке життям міського керівництва раніше цікавилося й популяризувало найширше, ніби набрало в рот води.

Перша інформація про арешт мера і події навколо цього пішла тільки у номері за 1 жовтня. Висвітлити розвиток подій узявся Микола Гординчук, виявивши, мабуть, і сміливість, і відповідальність [Горд]. В основному йшлося про напівстихійні мітинги мешканців Кам'янця-Подільського на захист мера. Про ці ж мітинги говорилося і в наступному числі видання, за 8 жовтня. Автором був усе той самий М. Гординчук. А вже в номері за 15 жовтня про мера, його арешт і подальші події – жодного слова. До виборів і після виборів стан справ стосовно цих дуже актуальних для кам'янчан фактів залишався незмінним: комунальна газета ніби забула, що десь існує ще чинний чи вже не чинний міський голова.

На цьому тлі значно більше уваги постаті А. Нестерука і його арештові приділяло незалежне від мера видання «Подолянин» активно висвітлював перебіг подій у випусках за 1 жовтня, а також і за 8 жовтня, і за 15 жовтня, і за 22 жовтня. «Ділове місто» підозріло синхронно спрацювало з «Кам'янець-Подільським вісником»: до 15 жовтня йде активне подання інформації про «справу мера», опісля – жодної згадки. Ім'я А. Нестерука в місцевій пресі сплило тільки після завершення виборів і остаточного підрахунку їх результатів. Газети «ризикнули» розмістити привітання Анатолієві Нестеруку з 55-літтям за підписом різних осіб і організацій, але без жодного власного коментаря. З'явилися ці привітання, мабуть, тільки тому, що А. Нестеруку «пощастило» народитися після остаточного завершення виборчої кампанії. Як бачимо, об'єкт повідомлення, події, постаті, явища не завжди обираються за рівнем їх актуальності, чи важливості, чи незвичності, а виходячи з політичної чи іншої доцільності.

Це підтверджується висвітленням ще однієї резонансної події для Кам'янця – власне самих виборів нового міського голови. Прикметно, що в розпал ще скандалу з арештом попереднього мера, як за командою, з 15 жовтня місцеві газети не тільки перестали писати про А. Нестерука, але як за командою на чільному місці подали інформацію, яка дуже скидається на приховану рекламу чи «джинсу», про претендента на пост міського голови Михайла Сімашкевича, який, зрештою, і посів цей пост [2; 4; 7 та ін.]. Паралельно йшла передвиборна «джинса» різноманітних партій і кандидатів на посаду мера, серед якої вирізнялася кількісним переважанням, крім М. Сімашкевича, популяризація секретаря міськради Валентини Волошиної. Видається, що спрацювало два фактори: 1) місцева журналістика на надмірну принциповість явно не страждає; 2) мабуть, без таких публікацій місцевим виданням було б надзвичайно складно виживати фінансово.

У наступному після виборів числі місцевих газет нічо не віщувало майбутнього скандалу. Кожен із найреальніших претендентів на посаду міського голови – В. Волошина, М. Сімашкевич, Р. Ярема – подякували виборцям за підтримку, В. Волошина опублікувала легке здивування, що обрали не її, представницю політсили, яка здобула більшість у міській раді. Прямих звинувачень у фальсифікаціях, однак, не було, лише приховані натяки. Попередньо (на неостаточності результатів акцентували увагу майже всі видання) перемогу з відривом у більше ніж півтисячі голосів отримав Ростислав Ярема. Усе нібито тихо йшло до завершення виборчого процесу в Кам'янці-Подільському. Щоправда, коротенькі замітки повідомляли про виявлені у смітниках пачки виборчих бюлетенів у сотні примірників.

Громом серед ясного неба були повідомлення в газетах за 12 листопада. З'ясувалося, що за результатами «підкидних» бюлетенів відкрили кримінальну справу, вони стали підставою для перерахунку голосів і несподіваної перемоги М. Сімашкевича із перевагою в більше ніж тисяча голосів, і це при тому що лідери набрали всього по 4-6 тисяч голосів. Оскільки жодних офіційних фактів фальсифікацій на користь Р. Яреми не було, то такий результат виглядав дивно.

«Подолянин» із цієї ситуації вийшов «віртуозно»: подав інтерв'ю з лідером місцевого осередку Партії регіонів Володимиром Мельниченком, який розповідав, крім усього, про нібито безчинства і грубі порушення виборчого законодавства у день виборів із боку команди Р. Яреми [6]. Жодного прагнення взяти коментар із боку безпосередніх учасників виборчих перипетій, насамперед Р. Яреми ніхто не виявив. Якщо місцевий телеканал ризикнув пустити в ефір заяву цього кандидата в мери про те, що на його адресу лунають погрози і він змушений був вивезти сім'ю з міста, то жодне з друкованих видань на це не зважилося.

Регіональні мас-медіа розуміють, що утримати і збільшити аудиторію вони можуть постійним і всебічним висвітленням актуальних резонансних подій, явищ, зверненням до тих проблем, які найбільше хвилюють меш-

канців регіону, зверненням до неординарних постатей і фактів. Вони і намагаються це робити. Але до певної межі. Як тільки це стає небезпечно з певних міркувань, то про «дражливі» теми зразу «забувають», чи їх не «помічають», чи, в кращому разі, відсторонюються від них, подаючи інформацію від зовнішніх джерел без жодного її перетворення на внутрішню. Або така «забудькуватість» породжена можливістю отримати певні преференції, послаблення фінансового тиску тощо. Такий підхід яскраво підтверджується з боку кам'янець-подільських органів і засобів масової інформації. Безперечно, є значна кількість вагомих об'єктивних і суб'єктивних причин для цього, виправдань непослідовності, безхребетності, тому важко зважитися на докори регіональним мас-медіа. Одначе так само безперечним є те, що така «діяльність» є прямим порушенням принципів і етичних норм вітчизняної та світової журналістики.

Змін не відбувається, хоч би на кам'янецькому рівні, бо всі органи і засоби масової інформації працюють приблизно на одних і тих самих засадах. Немає потужного і принципового конкурента, який міг би активно перебирати на себе комунікантну аудиторію. Залишається сподіватися, що такий конкурент з'явиться, і тоді й інші мас-медіа змушені будуть рухатися у бік всебічного, збалансованого і пропорційного висвітлення життя регіону, за якого не існує заборонених чи напівзаборонених об'єктів інформування, а є тільки актуальна, важлива, корисна, цікава інформація чи навпаки.

Список використаних джерел

1. Бабляк В. Хабар чи..? / Віталій Бабляк // Подолянин. – 2010. – №39 (1049). – 24 вересня. – С. 3.
2. Гординчук М. Михайло Сімашкевич: «Містом керуватиме громада» / Микола Гординчук // Кам'янець-Подільський вісник. – 2010. – №43 (1290). – 22 жовтня.
3. Гординчук М. Місто вирує… / М. Гординчук // Кам'янець-Подільський вісник. – 2010. – №40 (1287). – 1 жовтня.
4. Мельник С. Головна новина місяця / Світлана Мельник // Ділове місто. – 2010. – №46 (366). – 15 жовтня. – С. 3.
5. Мельник С. Шокуючий скандал у мерії / Світлана Мельник // Ділове місто. – 2010. – №40 (360). – 24 вересня. – С. 3.
6. Стефанюк С. «Пора потиснути один одному руку» : інтерв'ю з головою міської організації Партії регіонів Володимиром Мельниченком) / Сергій Стефанюк // Подолянин. – 2010. – 46 (1056). – 12 листопада.
7. Якимець Н. Досвід, відповідальність, порядок – «три кити» Михайла Сімашкевича / Надія Якимець // Кам'янець-Подільський вісник. – 2010. – №42 (1289). – 15 жовтня.

The article deals with the causes, principles, criteria of selecting projects of national and local levels for subjects of journalistic works in the regional media, consistency and balancing presentation of information. Theoretical principles are illustrated with the concrete examples.

Key words: regional media, the object of journalistic work, external and internal information, the urgency and importance of information.

УДК 007 : 304 : 070

В. М. Гвоздєв

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, м. Луганськ

СИСТЕМА ЗМІ ТА МЕДІААУДИТОРІЯ: КАРДИНАЛЬНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УМОВАХ СВІТОВИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У статті аналізуються найбільш істотні зміни, що відбуваються в діяльності ЗМІ та масовій аудиторії в інформаційному суспільстві XXI століття під впливом глобалізації світу, Інтернету, новітніх мультимедійних технологій.

Ключові слова: глобалізація, мас-медіа, Інтернет, мультімедійні технології.

У XXI столітті, в умовах світової глобалізації всередині системи ЗМІ відбуваються докорінні структурні трансформації, спостерігаються принципово нові тенденції на медіаринку.

Мета статті – показати найбільш істотні зміни, що відбуваються в журналістиці, структурі та свідомості масової аудиторії під впливом світової глобалізації та досягнень НТП в інформаційному суспільстві.

Журналістика як соціальна система постійно змінюється, розвивається. За останні 20 років – після здобуття Україною незалежності й розпаду СРСР у 1991 році – система вітчизняних ЗМІ зазнала кардинальних змін. Це пояснюється впливом якнайменш **трьох основних чинників**.

Перший чинник – глибока структурна трансформація суспільства, що відтоді відбулася. Зникли потужні державні монополії в політиці й економіці. На відміну від радянських часів тепер ми маємо ринкову економіку замість планової; багатопартійність, тобто політичний плюралізм, – замість «керівної та направляючої» ролі